

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

14 פברואר 2021

ע"א 52824-08-20 קיבוץ מרום גולן נ' מלך

בפני כב' הנשיא אברהם אברהם

המערער

קיבוץ מרום גולן
ע"י ב"כ עוה"ד ניצן טבנקין

נגד

המשיב

אלי מלך ת"ז XXXXXXXXXXXXXXX
ע"י ב"כ עוה"ד סמדר ויינברג

ערעור על פסק דינו של בית המשפט השלום בטבריה מיום 20.07.20 שניתן בת"א [43510-04-19](#), [פורסם בנבו] על ידי כב' השופטת ברכה לכמן.

חקיקה שאוזכרה:

תקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש), תשס"ו-2005
תקנות הערבות, תשנ"ח-1998: סע' 3, 3(א), 3(ב)

מיני-רציו:

* תקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש) מחייבות את הקיבוץ לדאוג לצרכיו המינימליים של החבר בהגיעו לגיל פרישה. תקנון הפנסיה של קיבוץ מרום גולן קובע את הדרך לעשות זאת, ע"י הפרשת כספים בשנות העבודה של החבר, ובתוך כך הוא גם נתן בידי הקיבוץ זכות לפעול אם החבר אינו מפקיד כספים לקרן הפנסיה, או מושך כספים מן הקרן. פעולה זו כוללת קיזוז מכספי חלוקת הרווחים.

* אגודות שיתופיות – קיבוץ – קיבוץ מתחדש

* אגודות שיתופיות – חברים – פנסיה

המשיב הוא חבר בקיבוץ המערער. בשנת 1999 היה המערער לקיבוץ מתחדש, ובין היתר חלות עליו תקנות האגודות השיתופיות (ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש), המחייבות אותו להבטיח את צורכי חבריו בגיל פרישה. בשנת 2018 ביקש הקיבוץ לחלק בין החברים רווחים שהופקו באותה שנה. ככל החברים קיבל גם המשיב הודעה על זכאותו ברווחים, והוא נתבקש לומר אם להעביר את הכספים לקרן הפנסיה או לקרן השתלמות. הוא הודיע על רצונו להעביר את הכספים לקרן השתלמות. אלא שהקיבוץ העביר את הכספים לקרן הפנסיה, הואיל ובעבר משך המשיב כספים מקרן הפנסיה ובכך הכניס את קרן הפנסיה לגירעון, כך שבעת שיגיע לגיל פרישה לא יהיו בקרן כספים שיאפשרו גמלה למשיב בשיעור המינימלי הקבוע בתקנות. מכאן באה תביעת המשיב בביהמ"ש השלום. התביעה התקבלה, ומכאן הערעור.

ביהמ"ש המחוזי קיבל את הערעור בקבעו:

הסדרת היחסים שבין הקיבוץ לחבר בכל הנוגע להבטחת צרכיו המינימליים בהגיעו לגיל פרישה, הושארה בידי הקיבוץ והחבר להסכים עליהם, ובלבד שיישמרו העקרונות שנקבעו בתקנות הערכות. הסכמה זו באה לידי ביטוח במקרה שבנדון בתקנון הפנסיה של הקיבוץ. סעיף 3.2.2 קובע כי "באחריות הקיבוץ והחבר גם יחד לדאוג באופן שוטף להפקדות הפנסיוניות". סעיף 3.2.3 קובע כי הקיבוץ יודא ויחייב בכל דרך העומדת לרשותו כי גובה ההפקדה המינימאלית האישית של כל חבר יהיה כזה שיבטיח צבירת פנסיית מטרה מלאה (רשת בטחון פנסיונית) לפחות. במידה והחבר לא יפקיד כנדרש, רשאי הקיבוץ לקזז את הסכומים הנדרשים מחלוקת רווחים ו/או מהתקציב השוטף ו/או מתעודת הזכאות.

עולה מן האמור, כי אם החבר אינו מפקיד כספים כנדרש, בידי הקיבוץ לקזום, בין היתר, מחלוקת רווחים. המשמעות היא כי מתוך כספים המגיעים לחבר – כגון כספי חלוקת רווחים – יש בידי הקיבוץ להעביר כספים לקרן הפנסיה, כדי הסכום הדרוש על מנת להבטיח את הספקת הצרכים המינימלית בהגיע החבר לגיל פרישה. ומה אם החבר מפריש כספים באופן שוטף לקרן הפנסיה, אבל גם מושך כספים מן הקרן? האם גם אז בידי הקיבוץ לקזז מכספים המגיעים לחבר, על מנת להעבירם לקרן הפנסיה כדי להבטיח בבוא העת את הספקת הצרכים המינימלית? אפשרות זו אינה עומדת בסתירה ללשון הסעיף. מכאן שיש לפנות לפרשנות התכליתית של הסעיף, וזו מבקשת להבטיח שהחבר יפקיד כספים בקרן על מנת להבטיח את הפנסיה שלו בבוא העת. אם אין הוא עושה כן, בידי הקיבוץ לעשות מעשה על מנת להבטיח זאת. דמו מצב בו החבר מפקיד מידי חודש את ההפרשה החודשית, ומיד גם מושך אותה מן הקרן. פשיטא שמעשה זה הוא כאי-הפקדה מלכתחילה של ההפרשה שהוא מחויב לה. ואם הוא מושך כספים מן הקרן שנועדה להבטיח את הפנסיה שלו, בידי הקיבוץ לעשות מעשה על מנת להבטיח את כספי הגמלה בעתיד.

סעיף 6 לתקנון הפנסיה של הקיבוץ קובע כי פיצויי הפיטורין הם חלק מהצבירה הפנסיונית והחבר אינו רשאי למשוך אותם. חבר המפר את האמור בסעיף זה ייחשב כמפר התקנון, והקיבוץ יחשב את כספי הפיצויים שנמשכו כפנסיה צבורה לרשות החבר ויהיה רשאי לא להשלים לחבר את גמלת הפנסיה ע"פ התקנון ולנקוט כל פעולה אחרת העומדת לרשותו לפי כל דין. ודוק, סעיף זה אינו גורע מן ההוראה הכללית שבסעיף 3. סעיף 6 עוסק בחבר שכבר הגיע לגיל פרישה, שאז בידי הקיבוץ לנכות מן הגמלה הפנסיונית המגיעה לו סכומי כסף שמשך בעבר. יצוין, כי סעיף זה עשוי לעמוד בסתירה לתקנה 3 לתקנות הערכות, שנראה כי היא קוגנטית. חבר שנהג בחוסר אחריות בהיותו בגיל פרישה, הקיבוץ אינו מופטר מלספק צרכיו בהגיעו לגיל פרישה, גם אם בעבר נהג בפזיזות ולא הפקיד כספים. הקיבוץ מחויב לצרכיו, ולחלוטין אין זה ברור כי יהיה תוקף להוראה בתקנון הנותנת בידי הקיבוץ לקזז סכומים שמשך בעבר החבר.

אם כן, בידי הקיבוץ היה לקזז מתוך כספי חלוקת הרווחים כספים שמשך המשיב מתוך קרן הפנסיה, כדי להשלים את הגירעון הפנסיוני שיצרו המשיכות. המשיב טען, וטענתו זו נתקבלה בכימ"ש קמא, כי לאחר ששלח הקיבוץ הודעה למשיב והודיע לו על זכאותו בכספי חלוקת הרווחים, היו כספים אלה לקניין המשיב, ולכן לא היה ביד הקיבוץ לעשות בהם כבשלו ולהעבירם לקרן הפנסיה. אך זכות המשיב בכספים אלה היא זכות אובליגטורית, וכל עוד לא נעשתה מסירה של הכספים למשיב, אין הוא בעליהם כי אם בעל זכות לקבלם. הודעת הקיבוץ למשיב על זכאותו בכספים לא העבירה אליו את הבעלות בכספים.

פסק דין

דקט

1. המשיב הוא חבר בקיבוץ המערער (להלן: הקיבוץ או המערער). בשנת 1999 היה המערער לקיבוץ מתחדש, ובין היתר חלות עליו [תקנות האגודות השיתופיות \(ערבות הודית בקיבוץ מתחדש\)](#), התשס"ו-2005 (להלן: [תקנות הערבות](#) או התקנות), המחייבות אותו להבטיח את צורכי חבריו בגיל פרישה, בשווי כספי שלא יפחת מ-40% מהשכר הממוצע במשק.

2. בתחילת שנת 2018 ביקש הקיבוץ לחלק בין החברים רווחים שהופקו באותה שנה. ככל החברים קיבל גם המשיב הודעה על זכאותו ברווחים (סך של 22,000 ש"ח), והוא נתבקש לומר אם להעביר את הכספים לקרן הפנסיה או לקרן השתלמות. הוא הודיע על רצונו להעביר את הכספים לקרן השתלמות. אלא שהקיבוץ לא עשה כן, כי אם העביר את הכספים לקרן הפנסיה. המערער עשה כן, הואיל ובשנים שקדמו למועד המדובר משך המשיב כספים מקרן הפנסיה, ובכך הכניס את קרן הפנסיה לגירעון, כך שבעת שיגיע לגיל פרישה, לא יהיו בקרן כספים שיאפשרו גמלה למשיב בשיעור המינימלי הקבוע בתקנות.

3. מכאן באה תביעת המשיב בבית משפט השלום, בה הוא עתר לחייב את המערער להעביר לו את הכספים, בתוספת הוצאותיו המשפטיות ופיצויים על התנהלות הקיבוץ בפרשה.

4. המערער התגונן בטענה שפעל לפי תקנון הפנסיה של הקיבוץ (להלן: התקנון). הנותן בידו להעביר כספים המגיעים למשיב לקרן הפנסיה, כדי להבטיח גמלה בשיעור המינימלי בעת שיגיע לגיל פרישה.

פסק הדין של בית משפט השלום

5. המערער נסמך על תקנה 3.2.3 לתקנון הפנסיה הקיבוץ בעת שהעביר את כספי הרווחים לקרן הפנסיה. אלא שלטעמה של כב' השופטת קמא בפסק דינה, מעת שהודיע למשיב על זכאותו בכספים, עבר הקניין בכספים אלה למשיב, ולכן לא היה עוד בידי הקיבוץ להחליט מה ייעשה בהם.

השופטת הנכבדה קמא הוסיפה עוד, כי תרופתו של המערער כנגד משיכת הכספים שעשה המשיב מכספי הפנסיה טמונה בתקנה 6 לתקנון הפנסיה הקיבוץ, הנותנת לקיבוץ זכות לנכות את הסכום שמשך המשיב שלא כדין, בעת שיחושב סכום הפנסיה המגיע לו, כלומר בעת שיגיע לגיל פרישה.

בשל טעמים אלה קיבל בית המשפט קמא את התביעה, וחייב את המערער להעביר למשיב את חלקו ברווחי הקיבוץ.

הערעור

6. על פסיקה זו מלין המערער בערעוורו שלפניי. הוא טוען כי הזכות ברווחים עליה הודיע למשיב לא העבירה לו את זכות הקניין בכספים. הקניין נותר לקיבוץ, כל עוד לא הועברו הכספים פיזית למשיב. מכאן זכות הקיבוץ להעביר את כספי חלוקת הרווח לקרן הפנסיה, לכיסוי הגירעון שיצר המשיב בעת שמשך כספים מן הקרן.

לכך מוסיף הקיבוץ, כי אם לא יועברו הכספים לקרן הפנסיה, ייצא כי יהיה על הקיבוץ להשלים מכיסו את הפנסיה שתגיע למשיב בעת שיגיע לגיל זקנה, שהרי הוא מחויב בכך על פי הדין.

7. המשיב מבקש לדחות הערעור, כשהוא נשען על הטעמתו של בית המשפט קמא בפסק הדין. הוא טוען כי הקניין בכספי הרווח נתון לו, כדין בעל מניות, ותקנון הפנסיה הקיבוץ אינו יכול לגרוע מקניין זה. ההודעה שנמסרה למשיב על חלוקת הרווחים משמעה כי הרווח כבר חולק דה יורה, וכל שנותר הוא להעבירו דה פקטו, ולכן אין בידי הקיבוץ לקזז מכספים אלה כדי לכסות אחר גירעון שהוא טוען לו בקרן הפנסיה.

דיון והכרעה

8. **תקנה 3(א)** [לתקנות הערבות](#) קובעת:

הקיבוץ יבטיח את הספקת צורכי חבריו שבגיל פרישה באופן שערכם הכולל לא יפחת מגובה סכום הגמלה הפנסיונית.

“סכום הגמלה הפנסיונית” הוגדר בתקנה 1 כ-40% מהשכר הממוצע במשק.

תקנת משנה **3(א)** לא קבעה כיצד יבטיח הקיבוץ את הספקת הצרכים המינימליים של החבר שבגיל פרישה. תקנת משנה **3(ב)** מורה עם זאת:

לצורך הבטחת הספקת הצרכים כאמור בתקנת משנה (א), יהא הקיבוץ חייב להפריש או לייחד מקורות לעניין זה בעדיפות על פני שיוך נכסי הקיבוץ לחברים, או במסגרת שיוך כזה.

לבד מהוראה כללית זו אודות הדרך להבטיח את הספקת הצרכים לחבר שבגיל פרישה לא ביקשו התקנות לקבוע כיצד יעשה הקיבוץ בכדי לקיים אחר חובתו לספק את הצרכים. תקנת משנה **3(ב)** קובעת אמנם כי הקיבוץ יפריש מקורות וגו', אלא שאין הדבר מוציא את האפשרות להסדרים אחרים בין הקיבוץ לחבריו. הדברים מכוונים לכך, שחבר בגיל עבודה מפריש כספים ממשכורתו לקרן פנסיה (והמעביד, כאן הקיבוץ, מפריש את חלקו בקרן), על מנת שבבוא העת יוכל לזכות בכספי פנסיה. תקנת משנה 3(ד) לא זו בלבד שמאפשרת זאת, כי אם מורה כי כספים רשאי הקיבוץ לנכות מן הגמלה הפנסיונית המינימלית שעליו להבטיח עבור החבר שבגיל פרישה.

9. מן המקובץ עולה, כי הסדרת היחסים שבין הקיבוץ לחבר, בכל הנוגע להבטחת צרכיו המינימליים בהגיעו לגיל פרישה, הושארה בידי הקיבוץ והחבר להסכים עליהם,

ובלבד שיישמרו העקרונות שנקבעו ב**תקנות הערבות**. הסכמה זו באה לידי ביטוח במקרה שלפנינו בתקנון הפנסיה של הקיבוץ. סעיף 3 לתקנון עוסק ב"צבירת פנסיה" לחברים. סעיף משנה 3.2.2 קובע:

באחריות הקיבוץ והחבר גם יחד לדאוג באופן שוטף להפקדות הפנסיוניות.

הפקדות שוטפות אלה נועדו להבטיח, בבוא העת, תשלום גמלת הפנסיה לחבר, כאשר הקיבוץ מחויב להשלים את החסר עד כדי "סכום הגמלה הפנסיוני" שנקבע ב**תקנות הערבות** (40% מהשכר הממוצע במשק).

ומה אם החבר אינו עושה כמצוות סעיף משנה 3.2.2 ואינו מפקיד כספים כנדרש? לשם כך הותקן סעיף 3.2.3 הקובע:

הקיבוץ יודא ויחייב בכל דרך העומדת לרשותו כי גובה ההפקדה המינימאלית האישית של כל חבר יהיה כזה שיבטיח צבירת פנסיה מטרם מלאה (רשת בטחון פנסיונית) לפחות. עבור עובדי הפנים כל ההפקדות תבוצענה במרוכז ע"י מחלקת הכספים של הקיבוץ. במידה והחבר לא יפקיד כנדרש, רשאי הקיבוץ לקזז את הסכומים הנדרשים מחלוקת רווחים ו/או מהתקציב השוטף ו/או מתעודת הזכאות.

עולה מן האמור, כי אם החבר אינו מפקיד כספים כנדרש, בידי הקיבוץ לקזז אותם, בין היתר, מחלוקת רווחים. משמעות הדברים היא, כי מתוך כספים המגיעים לחבר, כגון כספי חלוקת רווחים, יש בידי הקיבוץ להעביר כספים לקרן הפנסיה, כדי הסכום הדרוש על מנת להבטיח את הספקת הצרכים המינימלית בהגיע החבר לגיל פרישה.

10. ומה אם החבר מפריש כספים באופן שוטף לקרן הפנסיה, אבל גם מושך כספים מן הקרן? האם גם אז בידי הקיבוץ לקזז מכספים המגיעים לחבר, על מנת להעבירם לקרן הפנסיה כדי להבטיח בבוא העת את הספקת הצרכים המינימלית? אפשרות זו אינה עומדת בסתירה ללשון הסעיף, ולכן היא אפשרית, ומכאן עלינו לפנות לפרשנות התכליתית של הסעיף, וזו מבקשת להבטיח שהחבר יפקיד כספים בקרן על מנת להבטיח את הפנסיה שלו בבוא העת. אם אין הוא עושה כן, בידי הקיבוץ לעשות מעשה על מנת להבטיח זאת. דמו נא מצב שבו החבר מפקיד מידי חודש את ההפרשה החודשית, ומיד גם מושך אותה מן הקרן. פשיטא שמעשה זה הוא כאי-הפקדה מלכתחילה של ההפרשה שהוא מחויב לה. ואם כך הוא עושה, ומושך כספים מן הקרן שנועדה להבטיח את הפנסיה שלו, בידי הקיבוץ לעשות על להבטיח את כספי הגמלה בעתיד.

11. להשלמת התמונה נזכיר את סעיף 6 לתקנון הפנסיה של הקיבוץ, הקובע כלהלן:

"פיצויי הפיטורין הם חלק מהצבירה הפנסיונית והחבר אינו רשאי למשוך אותם, גם כשהדבר מותר על פי החוק. חבר המפר את האמור בסעיף זה ייחשב כמפר תקנון זה, והקיבוץ יחשב את כספי הפיצויים שנמשכו כפנסיה צבורה

לרשות החבר, ויהיה רשאי לא להשלים לחבר את גמלת הפנסיה על פי תקנון זה, ולנקוט כל פעולה אחרת העומדת לרשותו לפי כל דין".

לכאורה ניתן לומר, כי סעיף זה הוא בבחינת הוראה ספציפית הגוברת על הוראת [סעיף 3](#), שכן היא עוסקת במשיכת כספים מהקרן, בעוד [סעיף 3](#) עוסק באי-הפקדה. אני סבור שלא כך הוא הדבר. סעיף 6 לתקנון הפנסיה אינו גורע מן ההוראה הכללית של [סעיף 3](#), שנותנת בידי הקיבוץ כלי להבטיח כי בהגיע החבר לגיל פרישה, יעמדו כספים בשיעור מספיק על מנת לספק את צרכיו המינימליים. סעיף 6 עוסק בחבר שכבר הגיע לגיל פרישה, שאז בידי הקיבוץ לנכות מן הגמלה הפנסיונית המגיעה לו סכומי כסף שהוא משך בעבר. במאמר מוסבר אציין, כי ספק רב בעיניי אם סעיף זה נותן בידי הקיבוץ את שהוא מתיימר לתת, שכן הוא עשוי לעמוד בסתירה [לתקנה 3 לתקנות הערבות](#), שקבעה את חובתו של הקיבוץ לספק את צרכיו של החבר. נראה כי הוראה זו היא קוגנטית, שאין בידי החבר והקיבוץ להתנות עליה. חבר שנהג בחוסר אחריות בהיותו בגיל פרישה, הקיבוץ אינו מופטר מלספק את צרכיו בהגיעו לגיל פרישה, גם אם בעבר נהג בפזיזות ולא הפקיד כספים. הקיבוץ מחויב לצרכיו, ולחלוטין אין זה ברור כי יהיה תוקף להוראה בתקנון הפנסיה הנותנת בידי הקיבוץ לקזז סכומים שמשך בעבר החבר.

12. מן המקובץ עולה, כי בידי הקיבוץ היה לקזז מתוך כספי חלוקת הרווחים, כספים שמשך המשיב מתוך קרן הפנסיה, כדי להשלים (לפי חשבון אקטוארי) את הגירעון הפנסיוני שיצרו המשיכות. טענת המשיב לפיה כספים אלה הם שלו, אינה עשויה לסייע. אכן, הוא זכאי לכספים אלה, שהרי הם כספי חלוקה של הרווחים בין חברי הקיבוץ, והמשיב הוא אחד מהם. אלא שתקנון הפנסיה מאפשר, כאמור, לקיבוץ לקזז סכומים אלה, שהמשיב אכן זכאי להם, על מנת להעבירם לקרן הפנסיה.

13. המשיב טען, וטענתו זו נתקבלה בידי כב' השופטת קמא, כי לאחר ששלח הקיבוץ הודעה למשיב והודיע לו על זכאותו בכספי חלוקת הרווחים, היו כספים אלה לקניינו של המשיב, ולכן לא היה ביד הקיבוץ לעשות בהם כשלו, ולהעבירם לקרן הפנסיה. דעתי שלי שונה, בכל הכבוד הראוי. זכותו של המשיב בכספים אלה היא זכות חיובית (אובליגטורית), וכל עוד לא נעשתה מסירה של הכספים למשיב, אין הוא בעליהם, כי אם בעל זכות לקבלם. הודעת הקיבוץ למשיב על זכאותו בכספים לא העבירה אליו את הבעלות בכספים. הוא אכן זכאי להם, עם או בלי הודעה. אלא שזכותו בהם כפופה לכוח שניתן לקיבוץ בסעיף 3.2.3 לתקנון הפנסיה לקזז מתוך כספים אלה על מנת להעביר לקרן הפנסיה.

אכן, הודעת הקיבוץ למשיב לא כללה רק הודעה בדבר זכאותו בחלוקת הרווחים, כי אם כללה גם שאלה להיכן רצונו להעביר את כספי החלוקה, אם לקרן פנסיה או לקרן השתלמות. נהיר כי בעשותו כן טעה הקיבוץ, טעות שתוקנה סמוך לאחר מכן על ידי העברת הכספים לקרן הפנסיה, פשיטא משום שנמצא כי המשיב משך כספים מהקרן

שנועדה להבטיח את הפנסיה שלו. מכל מקום, ההודעה ששלח הקיבוץ למשיב לא היתה כזו שהקיבוץ אינו יכול לחזור בו ממנה.

14. סיכומם של דברים, תקנות הערבות מחייבות את הקיבוץ לדאוג לצרכיו המינימליים של החבר בהגיעו לגיל פרישה. תקנון הפנסיה של הקיבוץ קובע את הדרך לעשות זאת, על ידי הפרשת כספים בשנות העבודה של החבר, ובתוך כך הוא גם נתן בידי הקיבוץ זכות פעול אם החבר אינו מפקיד כספים לקרן הפנסיה, או מושך כספים מן הקרן. פעולה זו כוללת קיזוז מכספי חלוקת הרווחים, וכך עשה הקיבוץ במקרה שלפנינו, והעביר לקרן הפנסיה את כספי חלוקת הרווחים בסך 22,000 ₪, על מנת לכסות את הגירעון הפנסיוני שגרם לו המשיב במשיכת סך 71,225 ₪ ועוד 8,000 ₪ מן הקרן. דין תביעתו היה להידחות, על כן.

15. סוף דבר אני מקבל את הערעור, מבטל את פסק דינו של בית המשפט קמא, ודוחה את התביעה שהגיש המשיב נגד המערער.

המשיב ישלם למערער שכר טרחה בסך של 10,000 ₪, וכן אגרת משפט ששולמה בהגשת הערעור.

ניתן היום, ב' אדר תשפ"א, 14 פברואר 2021, בהעדר הצדדים.

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

אברהם אברהם 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה